

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Lindroos, Emmi; Sevon, Eija; Alakärppä, Outi; Rönkä, Anna

Title: Tasapainoilua ja rajanhallintaa : nuorten näkemyksiä perheen perustamisesta sekä työn ja perheen yhteensovittamisesta.

Year: 2020

Version: Published version

Copyright: © Valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura, Nuorisotutkimusverkosto, OKM

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Lindroos, E., Sevon, E., Alakärppä, O., & Rönkä, A. (2020). Tasapainoilua ja rajanhallintaa : nuorten näkemyksiä perheen perustamisesta sekä työn ja perheen yhteensovittamisesta.. In L. Haikkola, & S. Myllyniemi (Eds.), Hyvää työtä! : Nuorisobarometri 2019 (pp. 135-155). Valtion nuorisoneuvosto; Nuorisotutkimusseura; Nuorisotutkimusverkosto ; Opetus- ja kulttuuriministeriö. Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja, 225.
<https://tietoanuorista.fi/nuorisobarometri/nuorisobarometri-2019/>

EMMI LINDROOS, EIJA SEVÓN, OUTI ALAKÄRPPÄ & ANNA RÖNKÄ

TASAPAINOILUA JA RAJANHALLINTAA: NUORTEN NÄKEMYKSIÄ PERHEEN PERUSTAMISESTA SEKÄ TYÖN JA PERHEEN YHTENSOVITTAMISESTA

Nuoruus ja muotoutuva aikuisuus ovat elämänvaiheita, joihin kouluttautuminen ammattiin, työelämään siirtyminen sekä vakavan parisuhteen aloittaminen ja perheen perustaminen useimmilla sijoittuvat. Työn, perheen ja opiskelun yhtensovittamisen kysymykset tulevat nuorelle ajankohtaisiksi iän myötä sitä mukaa, kun nuorelle alkaa kertyä kokemuksia näiltä elämänalueilta. Ennen omakohtaisia kokemuksia nuori alkaa muodostaa omaa näkemystään työn ja perheen vuorovaikutuksesta seuraamalla julkista keskustelua aiheesta sekä omien vanhempien ja muiden läheisten tasapainoilua eri elämänalueiden välillä. Tässä artikkelissa tarkastelemme, millaisia nuorten näkemykset ja kokemukset työn ja muun elämän yhtensovittamisesta ovat. Näkevätkö nuoret nykyistä tai tulevaa elämäntilannettaan tarkastellessaan työn ja muun elämän keskenään tasapainossa vai ristiriitaisina? Pitävätkö he tiukkaa vai joustavaa rajaa näiden elämänalueiden välillä? Millaisena he näkevät tulevaisuutensa – onko siinä tilaa sekä työlle että perheellistymiselle?

ELÄMÄNKULUN SIIRTUMIEN RISTIRIIDAT MUOTOUTUVASSA AIKUISUUDESSA

Vanhemmuuden siirtyminen, koulutuksen pidentyminen ja työmarkkinoiden epävarmuus kuvastavat nuorten aikuisten *muotoutuvan aikuisuuden* elämänvaihetta. Jeffrey Arnettin (2004) mukaan myöhäisnuoruudesta kolmeenkymmeneen ikävuoteen asti jatkuvalla elämänvaiheelle on ominaista itsetutkiskelu, epävarmuus ja tunne siitä, että on eri elämänvaiheiden,

nuoruuden ja aikuisuuden, välillä. Aikuisuus velvollisuuksineen tarjoaa turvallisuutta ja vakautta, mutta sen nähdään myös rajoittavan itsenäisyyttä, spontaanisuutta ja erilaisten elämän mahdollisuuksien kirjoa. Sitoutuminen työhön ja perheeseen tapahtuu vasta lähempänä 30 ikävuotta. Koulutuksesta valmistuminen ja työelämään siirtyminen ajoittuvat samaan elämänvaiheeseen perheen perustamiseen liittyvien muutosten kanssa. Monien siirtymien samanaikaisuus saattaa voimistaa ristiriitoja työn ja perheen välillä (Rotkirch ym. 2017; Salmela-Aro ym. 2007).

Muotoutuvan aikuisuuden siirtymiksikin kutsutut elämäntapahtumat ovat olleet hiljattain julkisen keskustelun kohteena Suomessa, ja keskusteluissa on ollut huolestunut sävy. Yhtäältä sekä kouluttautuminen että työelämään siirtyminen on nähty nuorille haastavaksi koulutuspolkujen pitkeytyessä ja monimutkaisuudessa sekä työmarkkinoiden epävakaisuudessa (Mills & Blossfeld 2013; Sobotka 2017). Toisaalta syntyvyyden alenemisen jo kahdeksan vuoden ajan jatkunut trendi (ks. Tilastokeskus 2019) on synnyttänyt huolta perheen perustamisen myöhentymisestä sekä nuorten aikuisten mahdollisuuksista ja halukkuudesta perustaa perhe ja hankkia lapsia.

Työelämään kiinnittymisen ja perheen perustamisen arvostus on Suomessa nuorten aikuisten keskuudessa kuitenkin korkeaa: tulevaisuuden unelmia selvittävässä tutkimuksessa pysyvää työsuhdetta piti tärkeänä noin 89 prosenttia vastaajista, kun taas noin 75 prosenttia vastaajista piti lasten saamista tärkeänä (Aapola-Kari & Wrede-Jäntti 2016). Toisaalta lähes puolet nuorista aikuisista (47

%) oli huolissaan siitä, onko heillä töitä tulevaisuudessa, ja huoli työnsaannista oli lisääntynyt erityisesti naisilla (Myllyniemi 2016, 66; tilasto-osio tässä julkaisussa). Lisäksi verrattaessa nuorisobarometrien (Myllyniemi 2016) eri vuosien arvioita siitä, miten tärkeänä pidettiin tiettyjen asioiden saavuttamista 35-vuotiaana, oman perheen ja lasten merkitys on vähentynyt nuorten vastaajien joukossa. Kun 85 prosenttia vastaajista piti vuonna 1998 tavoitetta erittäin tärkeänä tai melko tärkeänä, vuonna 2016 tavoitetta erittäin tärkeänä tai melko tärkeänä pitävien osuus oli enää 75 prosenttia. Samalla tavoitetta vain vähän tärkeänä pitävien osuus oli kasvanut kymmenestä prosentista 17 prosenttiin. Myös niiden vastaajien osuus, jotka eivät pitäneet perhettä ja lapsia lainkaan tärkeinä, oli kasvanut. Lukuja voidaan tulkita joko siten, että oman perheen ja lasten merkitys on vähentynyt, tai siten, että oman perheen ja lasten saamiselle asetettu tavoiteikä on siirtynyt 35 ikävuoden tuolle puolen (Myllyniemi 2016).

Vanhemmudesta onkin tullut yhä selkeämmin yksilöllinen valinta, josta on myös mahdollista kieltäytyä (Agrillo & Nelini 2008). Perustelut vapaaehtoiselle lapsettomuudelle vaihtelevat individualistisista (työelämän paineet, vapaus, taloudelliset syyt, halu matkustella ja toteuttaa itseään) altruistisiin (ekologiset syyt, huoli globaalista liikakansoittumisesta, periytyvät sairaudet, epäily omasta kyvykkyydestä vanhemmuuteen) (Agrillo & Nelini 2008). Vapaaehtoisen lapsettomuuden lisäksi myös tahaton lapsettomuus on lisääntynyt, kun lapsen hankintaa siirretään myöhemmäksi. Pidentyneen nuoruuden myötä vanhemmaksi tulo on lykkääntynyt Suomessa ja muualla Euroopassa (Sobotka 2017). Vuonna 2018 esikoisen synnyttäneet olivat keskimäärin 29,4 vuotiaita ja isäksi ensimmäisen kerran tulleet keskimäärin 31,4 vuotiaita (Tilastokeskus 2019). Vuoden 2015 Perhebarometrin mukaan nuorten aikuisten (20–34-vuotiaat) keskuudessa vähiten koulutetut miehet ja naiset pitivät lapsettomuutta ihanteenaan muita useammin ja keskiasteen koulutetut muita harvemmin (Miettinen 2015, 28).

Tutkimusten mukaan vanhemmuuden lykkäämisen syyt ovat moninaiset: opinnot, valmistautuminen työelämään ja työmarkkinoiden epävarmuus, asumiseen ja talouteen liittyvät haasteet, sopivan kumppanin puute sekä vapaudesta nauttiminen siirtävät nuorten aikuisten vanhemmaksi tuloa (Alakärppä ym. 2020; Ketokivi 2004; Miettinen 2015, 55; Pekola & Lehtonen 2016; Rotkirch ym. 2017; Sutela 2013, 104). Myös vakiintuminen ja pyrkimys tarjota tulevalle lapselle mahdollisimman hyvät lähtökohdat selittävät vanhemmuuden siirtymistä (Alakärppä ym. 2020; Rotkirch ym. 2017, 72). Vuoden 2015 Perhebarometrin (Miettinen 2015) mukaan nuorilla naisilla tärkein syy siirtää lastenhankintaa oli korostunut halu nauttia elämästä ja tehdä muita asioita ennen vanhemmaksi tuloa. Nuorilla miehillä tärkein syy siirtää lastenhankintaa oli puolestaan sopivan kumppanin puute.

Työperäiset tekijät vaikuttavat selkeästi vanhemmaksi tuloon. Ammatissa ja uralla eteneminen painoi syynä naisilla enemmän kuin miehillä: nuorista naisista 23 prosenttia ja miehistä 15 prosenttia piti sitä hyvin tärkeänä perusteluna sille, ettei lastenhankintaa vielä harkittu. Työttömyyden ja epävarmojen työllisyysnäkökymien on havaittu siirtävän nuorten aikuisten lastenhankintaa (Adsera 2011; Miettinen 2015, 54–55; Pekola & Lehtonen 2016). Vuoden 2015 Perhebarometrin mukaan pienituloiset, ei-työssäkäyvät tai työttömät tai työttömäksi jäämistä seuraavien kahden vuoden aikana ennakoivat lapsettomat naiset ja miehet olivat muita valmiimpia siirtämään lastenhankintaa myöhemmäksi. Erityisesti naisilla työttömyys lisäsi selvästi aikeita siirtää lapsen hankintaa myöhemmäksi (Miettinen 2015, 70, 77). Lisäksi työsuhteen määräaikaisuudella on ollut epävarmuutta lisäävä ja lasten hankintaa siirtävä vaikutus naisten perheellistymisessä. Hanna Sutelan (2013, 95) väitöstutkimuksessa määräaikaisen työn yhteydestä perheellistymiseen kävi ilmi, että määräaikaisessa työsuhteessa olevat naiset saivat ensimmäisen lapsensa myöhemmin kuin pysyvässä työsuhteessa työskenneet.

Siinä missä vanhemmaksi tuloa on siirtänyt epävarmuus työstä tai työttömyys, on myös työssä kuormittuminen siirtänyt lastenhankintaa. Anneli Miettisen (2015, 63) mukaan varsinkin korkeasti koulutetut naiset mutta myös miehet sekä johtavassa asemassa toimivat ja yrittäjät siirsivät lastenhankintaa työkuormituksen vuoksi: työ vei tai sen oletettiin vievän niin paljon voimavaroja, ettei pienen lapsen hoitoon uskottu jäävän tarvittavaa energiaa. Myös korkeasti koulutettujen, määräaikaisissa työsuhteissa työskentelevien naisten lastenhankintapäätöstä mutkistivat työn vaatimukset ja intensiivisen äitiyden odotukset (Närvi 2014, 10). Kaikkiaan miehet olivat naisia epävarmempia lastenhankinnastaan (Miettinen 2015, 52).

Myös poliittisilla päätöksillä on merkitystä vanhemmaksi tulon sekä työn ja perheen yhteensovittamisen näkökulmasta (Alakärppä ym. 2020; Forsberg & Nätkin 2016). Taloudellisten taantumien seurauksena työ- ja perhepolitiikassa toteutetut säästötoimet ja muutokset ovat huonontaneet lapsiperheiden asemaa ja toimeentuloa, mikä voi heikentää mahdollisuuksia perheen perustamiseen sekä työn ja perheen yhteensovittamiseen. Esimerkiksi varhaiskasvatukseen on tullut viime vuosina muutoksia, jotka ovat vaikeuttaneet perheiden asemaa sekä heikentäneet varhaiskasvatuspalveluiden laatua ja niiden järjestämisen ennakoitavuutta (ks. Puroila & Kinnunen 2017).

NÄKÖKULMIA TYÖN JA PERHEEN YHTEENSOVITTAMISEEN

Työn ja perheen yhteensovittamisesta puhutaan arkikielessä yhtenä kokonaisuutena, mutta tutkimuskirjallisuudessa ilmiötä tarkastellaan monisyisemmin eri näkökulmista ja eri lähestymistavoin (esim. Demerouti ym. 2012; Kinnunen ym. 2014). Nykytutkimus tunnistaa työn ja perheen vuorovaikutuksen kaksisuuntaiseksi ja sävyltään sekä kielteiseksi että myönteiseksi. Työn ja perheen väliset ristiriidat voivat olla aikaperustaisia ja johtua siitä, että työ

vie liikaa aikaa perheeltä tai työn ja perheen aikataulut ovat erilaisessa rytmissä. Ristiriidat työn ja perheen välillä voivat aiheutua myös toisen elämänalueen tai molempien liiallisesta kuormittavuudesta tai niillä ilmenevistä erilaisista käyttäytymisodotuksista (esim. Demerouti ym. 2012). Tapa jäsentää työn ja perheen välistä vuorovaikutusta ristiriitojen, kuormittavuuden tai epätasapainon näkökulmista on saanut rinnalleen myönteistä vuorovaikutusta korostavat rikastavuuden ja tasapainon käsitteet. Henkilö voi samanaikaisesti kokea työn ja perheen välisen vuorovaikutuksen rikastavana ja kuormittavana. Perheen työn vastinparina on tutkimuskirjallisuudessa osin korvannut henkilökohtainen tai muu elämä, johon sisällytetään myös laajemmin vapaa-aika. Taustalla on ymmärrys siitä, että työntekijä ei välttämättä elä perhesuhteessa, perheet ovat monimuotoisia ja perhemuoto voi muuttua elämäntilanteiden vaihtuessa (Kinnunen ym. 2014).

Työn luonteen muutokset ovat johtaneet työn ja perheen sekä muun elämän vuorovaikutuksen tutkimuksessa uusien käsitteiden ja näkökulmien syntyymiseen. Yksi uusi tutkimusalue on työn ja muun elämän välisen rajan tiukkuus tai väljyys (esim. Kossek ym. 2012). Teknologia mahdollistaa monille työn tekemisen lähes milloin ja missä vain. Charlotta Niemistön, Mira Karjalaisen ja Jeff Hearnin (2017) mukaan luonteeltaan autonomisessa tietotyössä painotetaan yhä enemmän yksilön ja organisaation joustavuutta, ja yksi sille ominaisista piirteistä on työn, perhe-elämän ja vapaa-ajan välisten rajojen hämärtyminen. Kun työn ja yksityiselämän välinen raja on häilyvä, yksilön tulee kyetä itse asettamaan rajansa (Kinnunen ym. 2016). Mikäli työntekijä ei pysty erottamaan työtä ja yksityiselämää toisistaan (tai ei halua erottaa niitä), vaan on aina saatavilla ja valmis reagoimaan esimerkiksi työ sähköposteihin, voi palautumiseen ja lepoon käytettävä aika jäädä vähiin. Heikko tai epäselvä raja työn ja yksityiselämän välillä voi siten johtaa kuormittumiseen. Toisaalta joustava raja näiden kahden elämänalueen välillä voi toimia hyvin

mahdollista esimerkiksi yksityiselämään liittyvien asioiden hoitamisen joustavasti myös työajalla (Kinnunen ym. 2016).

Työn ja perheen välisen rajan hallintaan vaikuttaa myös, millaisia jouston mahdollisuuksia työntekijöille on tarjolla organisaatiossa. Työn joustavuutta on kuvattu kahtalaiseksi siinä mielessä, että voidaan puhua työn joustavuudesta (*'flexibility for' workers*) ja työntekijöiden joustavuudesta (*'flexibility of' workers*) (Southerton 2011). Näistä ensimmäisessä on kyse esimerkiksi joustavista työajoista, joiden voi ajatella palvelevan myönteistä työn ja perheen yhteensovittamista. Toisaalta myös niin sanottu työntekijöiden joustavuus ja epätyypilliset työajat ovat osa nykyistä työelämää. Usein vähemmän koulutusta vaativissa tehtävissä tai työuran alussa kyse on nollatuntisopimuksista, epätyypillisiin työaikoihin keskittyvästä työstä tai niin sanotuista pätkätöistä. Tammelin kumppaneineen (2017) osoittaa, että työn ja perheen yhteensovittaminen on hankalampaa epätyypillistä työaikaa tekevillä kuin muilla työntekijöillä.

Yksilöillä on erilaisia tapoja ylläpitää ja hallita työn ja muun elämän välistä rajaa. Yksilöt eroavat toisistaan siinä, missä määrin he haluavat pitää työtä ja yksityiselämää erillään tai pitää niiden välistä rajaa joustavana (Kinnunen ym. 2016; Niemistö ym. 2017). Kossekin ja kumppaneiden (2012) mukaan työn ja perheen erillään pitäminen tai yhteen linkittäminen on osin identiteettikysymys ja liittyy siihen, miten keskeisessä asemassa työ- ja perheidentiteetti henkilöllä kulloinkin ovat. Näin myös elämänvaihe voi heijastua rajanhallintaan.

Niemistö ja kumppanit (2017) selvittivät laajassa haastattelututkimuksessa eri ikäisten tietotyötä tekevien henkilöiden suhtautumista työn ja muun elämän välisen rajan ylläpitämiseen. He havaitsivat, että nuorimmille, 25–32-vuotiaille, usein perheettömille työntekijöille oli ominaista se, ettei pidetty selkeää rajaa työn ja muun elämän välillä. Henkilöt pystyivät vain rajallisesti vaikuttamaan työhönsä ja saatavilla oloon. Työ tunkeutui helposti vapaa-

aikaan. Vastaavasti Demerouti ja kumppanit (2012) toteavat kirjallisuuskatsauksensa pohjalta, että varhaisaikuisuudessa oleville työntekijöille ovat ominaisia korkeat vaatimukset sekä työssä että usein myös perheessä yhdistettynä vähäisempiin resursseihin, mikä selittää haasteita työn ja perheen yhteensovittamisessa. Nuorella työntekijällä on työssään ja ammatillisessa osaamisessaan usein paljon opittavaa ja kehitettävää, jolloin vanhemmuuden ja hoivan vastuiden omaksuminen yhtäaikaisesti voi aiheuttaa kuormitusta.

Vanhemmaksi tulon myötä tasa-arvoon ja sukupuolten väliseen työnjakoon liittyvät kysymykset tulevat omakohtaisiksi, kun tuoret vanhemmat pohtivat, kuinka pitkään lasta hoidetaan kotona ja miten hoivavastuu jaetaan vanhempien kesken (esim. Sevón 2011). Sukupuolen onkin havaittu olevan yhteydessä myös työn ja perheen yhteensovittamiseen. Erityisesti naiset asettavat itselleen suuria vaatimuksia sekä äitiydessä että työssä, sillä he haluavat olla hyviä äitejä ja antaa aikaa lapselle ja perheelle (Gissler ym. 2009). Hoivan ja kotitöiden päävastuu onkin edelleen naisilla: vuonna 2016 äidit pitivät vanhempainpäivärahapäivistä 90,5 prosenttia ja isät 9,5 prosenttia ja viidennes isistä ei pitänyt lainkaan perhevapaita (Kela 2016). Toisaalta miehet kokevat suurempaa taloudellista vastuuta perheen toimeentulosta (Nieminen & Attila 2018, 26; Närvi 2014, 10). Ruotsalaisen paneelitutkimuksen mukaan miehet myös aikoivat hankkia todennäköisemmin lapsen, jos heidän puolisoillaan oli mahdollisuus jäädä työstään vanhempainvapaalle tai tehdä osa-aikatyötä. Naiset puolestaan aikoivat hankkia lapsen, jos heidän puolisonsa ansaittivat hyvin työssään. (Kaufman & Bernhardt 2012.)

Suomessa naiset pitävät työn yhdistämistä perhe-elämään ja lastenhankintaan vaikeampana ja lapsen syntymän kielteisiä vaikutuksia työssäkäynnille suurempina kuin miehet (Miettinen 2015, 55; Miettinen & Rotkirch 2008, 44). Rotkirchin ja kumppaneiden mukaan (2017, 115) nuoret aikuiset elävätkin kes-

keneräisen tasa-arvokehityksen puristuksissa, sillä naiset kantavat miehiä selvästi suuremman riskin perheellistymisen vaikutuksista omaan työuraansa ja elintasaansa. Toisaalta vuoden 2015 Perhebarometrin mukaan perhevapaan aiheuttamat katkokset työuralla ja työn ja perheen yhteensovittamisen vaikeus mietityttivät lähes yhtä paljon sekä nuoria miehiä että naisia (Miettinen 2015, 55).

TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämä tutkimus tuottaa uutta tietoa siitä, mitä nuoret naiset ja miehet – iältään, koulutustasoltaan ja työhistorialtaan moninainen joukko – ajattelevat työstä ja perheestä sekä millaista rajaa he näiden elämänalueiden välillä ylläpitävät. Tutkimus lisää ymmärrystä siitä, etteivät nuoret ole ajattelussaan ja kokemuksissaan yhtenäinen ryhmä tarkasteltaessa suhtautumista työhön ja perheen perustamiseen. Kaikilta aineiston nuorilta selvitämme työn ja perheen/ muun elämän yhteensopivuuteen, perheen perustamiseen ja sukupuolten tasa-arvoon liittyviä näkemyksiä. Lisäksi tutkimme jo työelämässä olevien nuorten kokemuksia työstä sekä työn ja perheen/ muun elämän yhteensovittamisesta. Lähestymme työn ja perheen/ muun elämän yhteensovittamista ristiriitaisuuden, tasapainon ja rajanhallinnan näkökulmista. Tutkimuskysymyksemme ovat:

1. Millaisia nuorten näkemykset työn ja perheen yhteensopivuudesta ovat, ja mitkä tekijät ovat yhteydessä nuorten näkemyksiin?
2. Millaisena näyttäytyy työelämässä olevien nuorten työ, ja mitkä tekijät ovat yhteydessä työn kuormittavuuteen sekä työn ja muun elämän väliseen rajaan ja tasapainoon?

TUTKIMUSMENETELMÄT

Hyödynsimme vuoden 2019 Nuorisobarometri-aineistoa tutkiessamme 15–29-vuotiaiden nuorten näkemyksiä ja kokemuksia työn ja

perheen/ muun elämän yhteensovittamisesta. Vuoden 2019 Nuorisobarometrissa on mukana monia työn ja perheen/ muun elämän yhteensovittamiseen liittyviä kysymyksiä, joita ei ole kysytty aikaisemmissa Nuorisobarometreissa.

Vastaajien taustat

Vuoden 2019 Nuorisobarometriin osallistujista (N = 1907) miehiä oli 51 prosenttia ja naisia 49 prosenttia. Taustamuuttujista valitsimme mukaan tarkasteluihin sukupuolen lisäksi iän, koulutustason, pääasiallisen toiminnan sekä sen, asuuko vastaajan kotitaloudessa lapsia vai ei. Iästä käytettiin sekä jatkuvaa että kolmiluokkaista muuttujaa (15–19-vuotiaat, 20–24-vuotiaat, 25–29-vuotiaat). Nuorista 30 prosenttia oli iältään 15–19-vuotiaita, 34 prosenttia oli 20–24-vuotiaita ja 36 prosenttia 25–29-vuotiaita. Nuorten koulutustasoa kuvaavista muuttujista muodostettiin viisiluokkainen, nuoren korkeinta koulutustasoa kuvaava muuttuja, johon yhdistettiin tiedot suoritetuista tutkinnoista ja parhaillaan käynnissä olevasta opiskelusta. Vastaajista kahdella prosentilla ei ollut tutkintoa, eivätkä he opiskelleet missään parhaillaan. Vastaajista 32 prosenttia ilmoitti opiskelevansa toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa tai suorittaneensa ammatillisen tutkinnon ja 26 prosenttia oli lukiossa tai suorittanut ylioppilastutkinnon. Vastaajista 19 prosenttia oli ammattikorkeakoulussa tai suorittanut ammattikorkeakoulututkinnon ja 21 prosenttia puolestaan opiskeli yliopistossa tai oli suorittanut yliopistotutkinnon. Nuorten koulutustasosta käytettiin myös kaksiluokkaisista muuttujaa (korkeakoulussa tai korkeakoulututkinto, ei korkeakoulussa eikä korkeakoulututkintoa).

Pääasialliseksi toiminnakseen koululaisena tai opiskelijana olemisen nimesi lähes puolet (48 %) vastaajista. Seuraavaksi eniten oli palkkatyössä olevia (38 %). Työttömiä vastaajista oli kuusi prosenttia, yrittäjiä kolme prosenttia, vanhempainvapaalla olevia kaksi prosenttia, ja muutama vastaaja kertoi olevansa työpajas-

sa, ammattistartissa tai työkokeilussa. Jonkin muun pääasialliseksi toiminnakseen mainitsi kolme prosenttia vastaajista. Viimeinen vastaajaluokka jätettiin pois analyyseista. Pääasiallinen toiminta vaihteli iän mukaan siten, että valtaosa 15–19-vuotiaista oli koululaisia tai opiskelijoita, 20–24-vuotiaista heitä oli puolet ja 25–29-vuotiaista enää viidennes. Palkkatyössä sen sijaan oli 15–19-vuotiaista 13 prosenttia, 20–24-vuotiaista 40 prosenttia ja 25–29-vuotiaista 60 prosenttia. Nuorista 91 prosenttia kertoi asuvansa taloudessa, jossa ei asu lapsia, ja yhdeksän prosenttia kertoi kotitaloudessaan asuvan lapsia. Puolison tai avopuolison ja lasten kanssa asui kahdeksan prosenttia nuorista, ja yksinhuoltajia oli yksi prosentti. Lasten kanssa asui 15–19-vuotiaista puoli prosenttia, 20–24-vuotiaista 3 prosenttia ja 25–29-vuotiaista 21 prosenttia.

Muuttajat

Tärkeänä pidetyt asiat sekä näkemykset työn ja perheen yhteensovittamisesta

Nuorten tärkeänä pitämiä asioita ja näkemyksiä työn ja perheen yhteensovittamisesta osana omaa elämäntilannetta selvitettiin Nuorisobarometrissa kaikilta vastaajilta. Tärkeinä pidetyistä asioista valitsimme tarkasteluun työn sekä kodin ja perheen tärkeyttä mittaavat muuttajat. Näitä arvioitiin viisiportaisella asteikolla (1 = täysin yhdentekevää, 2 = melko yhdentekevää, 3 = ei tärkeää mutta ei yhdentekevää, 4 = melko tärkeää, 5 = hyvin tärkeää). Lisäksi valitsimme tarkasteluun kuusi väittämää nuorten työn ja perheen yhteensovittamiseen liittyen. Ensimmäisessä kysyttiin sitä, kuinka paljon nuori kokee ammatin, toimialan tai uran valintaan vaikuttavan tai vaikuttaneen mahdollisuuden yhdistää työ- ja perhe-elämä. Tätä väittämää arvioitiin neliportaisella asteikolla (ei vaikuta lainkaan, ei kovin paljon, melko paljon, erittäin paljon). Toisessa väittämässä kysyttiin, onko nuori samaa vai eri mieltä siitä, että uran ja lasten yhdistäminen on mahdoton yhtälö.

Kolmannessa väittämässä kysyttiin, onko nuori valmis luopumaan työtilaisuudesta perhesyiden vuoksi ja neljännessä sitä, onko nuori valmis lykkäämään perheen perustamista työhön liittyvien syiden takia.

Tarkasteluun valitsemistamme väittämistä kaksi viimeistä kuvasivat sukupuolten tasa-arvoa perheessä. Ne kuuluivat: ”sekä miesten ja naisten tulee kantaa yhtä paljon vastuuta kodista ja perheestä” ja ”sekä miesten että naisten tulee osallistua yhtäläisesti perheen toimeentulon hankkimiseen”. Tarkastelemiamme väittämiä 2–6 arvioitiin neliportaisella asteikolla (1 = täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = jokseenkin samaa mieltä, 4 = täysin samaa mieltä). Uran ja lasten mahdottomana yhtälönä pitämisestä ja perheen perustamisen lykkäämisestä muodostettiin työn ja perheen keskeisyyttä kuvaava yhdistetty muuttuja. Tässä uudessa muuttujassa alkuperäiset neliluokkaiset muuttajat muutettiin kaksiluokkaisiksi siten, että vastausvaihtoehdot 1 = täysin eri mieltä ja 2 = jokseenkin eri mieltä yhdistettiin eri mieltä olemiseksi ja vastausvaihtoehdot 3 = jokseenkin samaa mieltä ja 4 = täysin samaa mieltä yhdistettiin samaa mieltä olemiseksi. Näin muodostui nelikenttä, jonka luokat olivat 1 = pitää uran ja lasten yhdistämistä mahdottomana yhtälönä ja on valmis lykkäämään perheen perustamista, 2 = pitää uran ja lasten yhdistämistä mahdottomana yhtälönä, mutta ei ole valmis lykkäämään perheen perustamista, 3 = ei pidä uran ja lasten yhdistämistä mahdottomana yhtälönä ja on valmis lykkäämään perheen perustamista, 4 = ei pidä uran ja lasten yhdistämistä mahdottomana yhtälönä eikä ole valmis lykkäämään perheen perustamista.

Työhön sekä työn ja muun elämän yhteensovittamiseen liittyvät muuttajat

Nuorisobarometrissa niiltä nuorilta, jotka haastatteluhetkellä kertoivat tekevänsä palkkatyötä tai olevansa yrittäjiä (N = 1039), kysyttiin työhön liittyviä kysymyksiä. Työssäkäyville nuorilta kysyttiin, onko heidän työsuhteen-

sa kokoaikainen vai osa-aikainen ja pysyvä/toistaiseksi voimassa oleva vai määräaikainen. Lisäksi nuorilta kysyttiin, onko heillä säännöllinen päivätyö vai muu työaika (vuorotyö, iltatyö, epäsäännöllinen työaika jne.). Nuorten kokemuksia työstä kysyttiin seuraavasti: ”Missä määrin seuraavat väittämät kuvaavat omaa työtäsi?” Valitsimme nuorten kokemuksia työstä kuvaavasta muuttujasta tarkasteluun viisi väittämää. Väittämistä ”minulla on usein vaikeuksia jaksaa työssäni”, ”koen työni henkisesti raskaaksi” ja ”tunnen usein ahdistuvani työasioista myös vapaa-aikana” muodostettiin työn henkistä kuormittavuutta kuvaava keskiarvomuttuja (ks. taulukko 1). Lisäksi erikseen tarkasteltiin väittämiä ”omassa elämässäni työ ja vapaa-aika ovat tasapainossa” ja ”joudun usein venyttämään työpäivääni, että saan työt tehtyä”. Nuorten kokemuksia työstään arvioitiin neliportaisella asteikolla (1 = ei pidä lainkaan paikkansa, 2 = ei juurikaan pidä paikkansa, 3 = pitää jokseenkin paikkansa, 4 = pitää täysin paikkansa). Työn ja vapaa-ajan välistä rajaa kysyttiin seuraavasti: ”Koetko omassa elämässäsi työn ja vapaa-ajan välisen rajan selväksi?” Työn ja vapaa-ajan välistä rajaa arvioitiin viisiportaisella asteikoilla (1 = en yhtään, 2 = vähän, 3 = jonkin verran, 4 = paljon, 5 = täysin).

TILASTOLLISET ANALYYSIT

Tulosten kuvailussa käytettiin frekvenssi- ja prosenttijakaumia. Vastausvaihtoehto ”en osaa sanoa” koodattiin puuttuvaksi tiedoksi. Koska useimpien muuttujien jakaumat olivat vinoja, käytimme pääasiassa parametrittomia testejä. Yksittäisten väittämien kohdalla tarkasteltiin U-testin avulla vastaajien välisiä eroja sukupuolen ja sen mukaan, asuuko vastaajan kotitaloudessa lapsia vai ei. Ikäryhmien, koulutuksen ja pääasiallisen toiminnan välisiä eroja tarkasteltiin puolestaan Kruskal-Wallis testin avulla ja paritaisiin vertailuihin käytettiin Bonferroni-korjattuja p-arvoja. Yksittäisten väittämien yhteyttä toisiinsa tarkasteltiin Spearmanin korrelaatiokertoimen avulla. Taustatekijöiden ja työn rakenteellisten piirteiden yhteyttä työn henkiseen kuormittavuuteen tarkasteltiin puolestaan lineaarisella regressioanalyysillä. Tuloksissa raportoidaan tilastollisesti merkitsevät yhteydet.

len ja sen mukaan, asuuko vastaajan kotitaloudessa lapsia vai ei. Ikäryhmien, koulutuksen ja pääasiallisen toiminnan välisiä eroja tarkasteltiin puolestaan Kruskal-Wallis testin avulla ja paritaisiin vertailuihin käytettiin Bonferroni-korjattuja p-arvoja. Yksittäisten väittämien yhteyttä toisiinsa tarkasteltiin Spearmanin korrelaatiokertoimen avulla. Taustatekijöiden ja työn rakenteellisten piirteiden yhteyttä työn henkiseen kuormittavuuteen tarkasteltiin puolestaan lineaarisella regressioanalyysillä. Tuloksissa raportoidaan tilastollisesti merkitsevät yhteydet.

TULOKSET

Kuva työn ja perheen yhteensovittamisesta ja sukupuolten tasa-arvosta myönteinen – Yli puolet siirtäisi perheen perustamista työhön liittyvien syiden takia

Sekä työ (89 %) että koti ja perhe (93 %) olivat lähes kaikille nuorille hyvin tai melko tärkeitä. Nuorten näkemykset työn ja perheen yhteensovittamisesta olivat pääosin myönteisiä. Suurin osa nuorista koki uran ja lasten yhdistämisen mahdolliseksi, ja vain 14 prosenttia vastaajista ajatteli uran ja lasten yhdistämisen olevan mahdotonta. Moni oli kuitenkin tehnyt tai valmis tekemään elämässään valintoja työn ja perheen yhteensovittamisen vuoksi. Kaksi viidestä (38 %) kertoi, että mahdollisuus yhdistää työ- ja perhe-elämä vaikuttaa tai on vaikuttanut ammatin, toimialan tai uran valintaan erittäin tai melko paljon. Selvästi suurin osa (73 %) nuorista puolestaan ajatteli olevansa valmis luopumaan työtilaisuudesta perhesyiden vuoksi.

TAULUKKO 1. TYÖN HENKISEN KUORMITTAVUUDEN KESKIARVOMUUTTUJAAN MUKAAN OTETUT VÄITTÄMÄT

Keskiarvomuttuja 1: Työn henkinen kuormittavuus (Cronbach $\alpha = .66$)	
K7 (a)	”Minulla on usein vaikeuksia jaksaa työssäni”
K7 (c)	”Koen työni henkisesti raskaaksi”
K7 (e)	”Tunnen usein ahdistuvani työasioista myös vapaa-aikana”

si. Toisaalta yli puolet (59 %) ajatteli olevansa valmis siirtämään perheen perustamista työhön liittyvien syiden takia.

Tarkasteltaessa työn ja perheen keskeisyyttä nelikentän avulla huomattiin, että puolet (51 %) nuorista ajatteli, että heidän on mahdollista saada sekä ura että lapset, mutta he siirtäisivät perheen perustamista tulevaisuuteen. Seuraavaksi eniten (35 %) nuoret ajattelivat, että uran ja lasten yhdistäminen on mahdollista, eivätkä he siirtäisi perheen perustamista tulevaisuuteen. Pienelle osalle nuorista ura ja lapset näyttyivät kuitenkin joko-tai-ratkaisuna. Nuorista yhdeksän prosenttia arvioi uran ja perheen mahdottomaksi yhtälöksi ja oli halukkaita siirtämään perheen perustamista ja vain viisi prosenttia piti uraa ja perhettä mahdottomana yhtälönä, samalla kun he eivät olleet halukkaita siirtämään perheen perustamista.

Lähes kaikki vastaajat (92 %) olivat täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että miesten ja naisten tulee kantaa yhtä paljon vastuuta kodista ja perheestä. Selvästi suurin osa (88 %) nuorista oli myös täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että sekä miesten että naisten tulee osallistua yhtäläisesti perheen toimeentulon hankkimiseen.

Nuorten välillä eroja näkemyksissä vanhemmaksi tulosta sekä työn ja perheen yhteensovittamisesta

Miesten ja naisten välillä oli eroja näkemyksissä työn ja perheen yhteensovittamisesta. Naiset kokivat mahdollisuuden yhdistää työ- ja perhe-elämä vaikuttavan enemmän ammatin, toimialan tai uran valintaan kuin miehet ($U = 421\ 656, p = 0,001$). Naiset olivat myös valmiimpia myöhentämään perheen perustamista työhön liittyvien syiden takia kuin miehet ($U = 421\ 726, p = 0,015$). Miehet puolestaan olivat naisia valmiimpia luopumaan työtilaisuudesta perheeseen liittyvien syiden takia ($U = 417\ 036, p = 0,001$). Naiset pitivät kotia ja perhettä ($U = 422\ 957, p < 0,001$) kuitenkin tärkeämpänä kuin miehet. Ikäryhmät puolestaan erosivat

toisistaan vain siinä, kuinka paljon mahdollisuus yhdistää työ- ja perhe-elämä vaikuttaa tai on vaikuttanut ammatin, toimialan tai uran valintaan. 15–19-vuotiaat arvioivat vaikutuksen suuremmaksi kuin 20–24-vuotiaat ja 25–29-vuotiaat.

Myös koulutusryhmien välillä oli eroja näkemyksissä työn ja perheen yhteensovittamisesta (ks. liitetaulukko 1). Lukiassa opiskelevat tai ylioppilastutkinnon suorittaneet ja yliopistossa opiskelevat tai yliopistotutkinnon suorittaneet kokivat mahdollisuuden yhdistää työ- ja perhe-elämä vaikuttavan enemmän ammatinvalintaan kuin ammattikorkeakoulussa opiskelevat tai ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet. Ammatillisen tutkinnon suorittaneet tai sitä suorittamassa olevat nuoret kokivat puolestaan työn ja perheen yhdistämisen mahdottomampana kuin ylioppilastutkinnon, ammattikorkeakoulututkinnon tai yliopistotutkinnon suorittaneet tai niitä suorittamassa olevat nuoret. Toisaalta ammatillisen tutkinnon suorittaneet tai sitä suorittavat eivät olleet niin valmiita siirtämään perheen perustamista kuin ylioppilas- tai yliopistotutkinnon suorittaneet tai niitä suorittavat nuoret. Yliopistotutkinnon suorittaneet tai sitä suorittavat eivät taas ajatelleet uraa ja perhettä toistensa vastakohtina, mutta samanaikaisesti he olivat kuitenkin valmiita siirtämään perheen perustamista tulevaisuuteen.

Lisäksi nuoren pääasiallinen toiminta oli yhteydessä näkemyksiin työn ja perheen yhteensovittamisesta (ks. liitetaulukko 2). Koululaiset/opiskelijat ja yrittäjät kokivat mahdollisuuden yhdistää työ- ja perhe-elämä vaikuttavan ammatin, toimialan tai uran valintaan enemmän kuin palkansaajat. Lisäksi yrittäjät kokivat mahdollisuuden yhdistää työ- ja perhe-elämä vaikuttavan uran valintaan enemmän kuin työttömät ja koululaiset/opiskelijat. Yrittäjät eivät pitäneet uran ja lasten yhdistämistä yhtä mahdottomana kuin työttömät ja palkkatyössä olevat. Pääasiallisen toiminnan suhteen nuorten välillä oli eroja myös siinä, kuinka valmiita he olivat luopumaan

työtilaisuudesta perhesyiden vuoksi siten, että vanhempainvapaalla olevat olivat valmiimpia kuin koululaiset/opiskelijat.

Sukupuolen, iän, koulutuksen ja pääasiallisen toiminnan lisäksi myös se, asuiko vastaajan kotitaloudessa lapsia vai ei, oli yhteydessä nuorten näkemyksiin työn ja perheen yhteensovittamisesta. Ne, jotka eivät asuneet lasten kanssa, pitivät uran ja lasten yhdistämistä mahdottomampana ($U = 131\ 667, p = 0,006$) ja olivat valmiimpia lykkäämään perheen perustamista kuin lasten kanssa asuvat ($U = 93\ 334, p < 0,001$). Lasten kanssa asuvat olivat puolestaan valmiimpia luopumaan työtilaisuudesta perhesyiden vuoksi kuin ne, jotka eivät asuneet lasten kanssa ($U = 177\ 421, p < 0,001$).

Sukupuoli, ikä ja koulutus olivat yhteydessä nuorten näkemyksiin perheen sisäisestä tasarvosta. Naiset olivat miehiä useammin samaa mieltä siitä, että miesten ja naisten tulee kantaa yhtä paljon vastuuta kodista ja perheestä ($U = 435\ 344, p = 0,003$) sekä osallistua yhtäläisesti perheen toimeentulon hankkimiseen ($U = 408\ 208, p < 0,001$). Ikäryhmien (ks. liitetaulukko 3) ja koulutustasojen (ks. liitetaulukko 1) välillä oli eroja vain vastuussa kodista ja perheestä, mutta ei yhtäläisessä osallistumisessa toimeentulon hankkimiseen. Nuorimmat vastaajat erosivat vanhimmista vastaajista siten, että nuorimmat olivat useammin samaa mieltä naisten ja miesten yhtäläisestä vastuusta. Koulutustasojen välillä ero näkyi ammatillisen tutkinnon suorittaneiden tai sitä suorittamassa olevien ja yliopistotutkinnon suorittaneiden tai sitä suorittamassa olevien välillä siten, että ammatillisen tutkinnon suorittaneet tai sitä suorittamassa olevat olivat useammin samaa mieltä vastuun tasapuolisesta jakautumisesta.

Työssäkävistä suurimmalla osalla työ ja vapaa-aika tasapainossa – viidennes koki työn henkisesti kuormittavaksi

Palkkatyötä aineistonkeruun hetkellä tekeviä (N = 998) ja yrittäjiltä (N = 60) kysyttiin

heidän työnsä piirteistä, työn henkisestä kuormittavuudesta sekä työn ja vapaa-ajan yhteensovittamisesta. Palkkatyötä teki yli puolet (52 %) nuorista. Palkkatyötä teki palkkatyöläisiksi pääasialliselta toiminnaltaan itsensä luokittelevien lisäksi 38 prosenttia yrittäjistä, 26 prosenttia koululaisista ja opiskelijoista, 10 prosenttia vanhempainvapaalla olevista, viisi prosenttia työttömistä sekä 19 prosenttia jonkin muun pääasialliseksi toiminnakseen kertovista. Suurimmalla osalla työelämässä olevista nuorista oli kokoaikainen (63 %) ja pysyvä tai toistaiseksi voimassa oleva (66 %) työsuhte. Työaika jakoi nuoria enemmän, sillä säännöllistä päivätyötä teki puolet vastaajista ja puolet teki muuta työaikaa (vuorotyö, iltatyö, epäsäännöllinen työaika). Vain harva (9 %) vastaajista oli vuokratyöntekijä.

Nuorten kokemukset työelämästä olivat pääosin myönteisiä. Kaksi kolmasosaa (66 %) kaikista työelämässä olevista nuorista koki työn ja vapaa-ajan välisen rajan omassa elämässään täysin tai hyvin selväksi. Suurin osa (75 %) koki myös työn ja vapaa-ajan olevan omassa elämässään täysin tai jokseenkin tasapainossa. Työnsä henkisesti kuormittavaksi koki kuitenkin 19 prosenttia kaikista työssäkävistä nuorista, ja lähes 40 prosenttia oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että joutuu usein venyttämään työpäiväänsä, että saa työnsä tehtyä.

Työn henkinen kuormittavuus oli yhteydessä työn ja vapaa-ajan väliseen rajaan ja tasapainoon sekä työpäivän venyttämiseen. Ne nuoret, jotka kokivat työn ja vapaa-ajan olevan elämässään tasapainossa, kokivat työnsä henkisesti vähemmän kuormittavaksi kuin muut ($r = -0,35, p < 0,001$). Toisaalta mitä epäselvemmäksi nuoret kokivat työn ja vapaa-ajan välisen rajan elämässään, sitä enemmän he raportoivat työn kuormittavan heitä henkisesti ($r = -0,31, p < 0,001$). Samoin ne nuoret, jotka joutuivat usein venyttämään työpäiväänsä, kokivat työnsä henkisesti kuormittavammaksi kuin muut ($r = 0,37, p < 0,001$).

Nuorten välillä eroja kokemuksissa työn henkisestä kuormittavuudesta sekä työn ja vapaa-ajan välisestä rajasta ja tasapainosta

Naisista 59 prosentilla oli määräaikainen työsuhte, kun taas miehistä 41 prosentilla työsuhte oli määräaikainen. Vastaavasti naisten työsuhteista 64 prosenttia oli osa-aikaisia ja miesten työsuhteista vain 46 prosenttia. Lisäksi naisista 58 prosenttia teki muuta työaika (esim. vuorotyö, iltatyö tai epäsäännöllinen työaika), kun taas miehistä vain 42 prosentilla oli muu työaika. Myös eri ikäisten nuorten työsuhteet ja työajat erosivat toisistaan. Vanhimmat vastaajat olivat nuorempia ikäryhmiä useammin kokoaikaisessa sekä pysyvässä tai toistaiseksi voimassa olevassa työsuhteessa ja tekivät useammin säännöllistä päivätöitä (ks. taulukko 2).

Sukupuolten välillä oli eroja työpäivän venyttämässä siten, että miehet kokivat joutuvansa naisia useammin venyttämään työpäiväänsä ($U = 130\ 370, p = 0,027$). Myös ikäryhmien välillä oli eroja työpäivän venyttämässä sekä työn ja vapaa-ajan välisen tasapainon ja rajan kokemuksissa (ks. liitetäulukko 3). Kaikki ikäryhmät erosivat toisistaan työpäivän venyttämisen suhteen siten, että vanhemmat vastaajat kertoivat joutuvansa venyttämään työpäiväänsä useammin kuin nuoremmat. Nuorimmat vastaajat erosivat myös kahdesta vanhemmasta ikäryhmästä työn ja vapaa-ajan välisen tasapainon kokemuksissa siten, että nuorimmat vastaajat kokivat työn ja vapaa-ajan olevan elämässään enemmän tasapainossa. Li-

säksi he erosivat 25–29-vuotiaista työn ja vapaa-ajan välisen rajan kokemuksissa siten, että nuorimmat vastaajat kokivat rajan selveemmäksi.

Myös koulutustasojen välillä oli eroja (ks. liitetäulukko 1). Ammatillisen tutkinnon, ylioppilastutkinnon tai ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet tai niitä suorittamassa olevat nuoret kokivat työn ja vapaa-ajan välisen rajan selveemmäksi kuin yliopistotutkinnon suorittaneet tai sitä suorittamassa olevat. Lisäksi ammatillisen tai ylioppilastutkinnon suorittaneet tai niitä suorittamassa olevat kokivat omassa elämässään työn ja vapaa-ajan olevan myös enemmän tasapainossa kuin yliopistotutkinnon suorittaneet tai sitä suorittamassa olevat. Ylioppilaat tai lukiossa opiskelevat erosivat muista koulutusryhmistä myös siinä, että he eivät kokeneet joutuvansa venyttämään työpäiväänsä niin usein kuin muut.

Lisäksi nuorten kokemukset työn ja vapaa-ajan välisestä rajasta ja tasapainosta sekä työpäivien venyttamisestä olivat yhteydessä nuorten pääasialliseen toimintaan (ks. liitetäulukko 2). Yrittäjät erosivat palkkatyössä olevista, koululaisista/opiskelijoista ja työttömistä työn ja vapaa-ajan välisen tasapainon kokemuksissa siten, että yrittäjät kokivat työn ja vapaa-ajan olevan vähemmän tasapainossa kuin muut. Yrittäjät myös kokivat työn ja vapaa-ajan välisen rajan epäselveemmäksi kuin muut ja kokivat joutuvansa venyttämään työpäiviään enemmän kuin palkkatyössä olevat.

Ne, jotka eivät asuneet lasten kanssa, kokivat työn ja vapaa-ajan olevan enemmän tasapainossa kuin lasten kanssa asuvat ($U = 48\ 790, p = 0,002$). Lasten kanssa asuvat kokivat

TAULUKKO 2. TYÖSUHTEET JA TYÖAJAT IKÄRYHMITÄIN.

	15–19-vuotiaat	20–24-vuotiaat	25–29-vuotiaat
Kokoaikainen työsuhte	37 %	53 %	80 %
Pysyvä/toistaiseksi voimassa oleva työsuhte*)	58 %	61 %	74 %
Säännöllinen päivätö	26 %	40 %	65 %

*) Huom. Ero 15–19-vuotiaiden ja 20–24-vuotiaiden välillä ei tilastollisesti merkitsevä.

puolestaan joutuvansa useammin venyttämään työpäiväänsä kuin ne, jotka eivät asuneet lasten kanssa ($U = 67\ 626, p = 0,002$).

Lineaaraisella regressioanalyysillä tarkasteltiin taustatekijöiden ja työn rakenteellisten piirteiden yhteyttä työn henkiseen kuormittavuuteen (ks. taulukko 3). Taustatekijöistä regressioanalyysiin otettiin mukaan ikä, sukupuoli, koulutus (ei korkeakoulussa eikä korkeakoulututkintoa, korkeakoulussa tai korkeakoulututkinto), se onko kotitaloudessa lapsia vai ei (ei asu lasten kanssa, asuu lasten kanssa), pääasiallinen toiminta (palkkatyössä, yrittäjä) ja kokoaikainen/osa-aikainen työsuhde. Työaika ja pysyvä/määräaikainen työsuhde eivät korreloineet työn henkisen kuormittavuuden kanssa, joten ne jätettiin regressioanalyysistä pois.

Regressioanalyysin tulokset osoittivat, että sukupuoli, koulutus ja pääasiallinen toiminta olivat yhteydessä kokemukseen työn henkisestä kuormittavuudesta. Naiset, korkeakoulutetut (AMK tai yliopisto) ja yrittäjät kokivat työnsä henkisesti kuormittavammaksi kuin miehet, vähemmän koulutetut ja palkkatyössä olevat. Tarkastelimme lisäksi korrelaatioanalyysin avulla työn henkisen kuormittavuuden ja lastenhankinnan siirtämisen välistä yhteyttä. Työn henkisen kuormittavuuden ja lastenhankinnan siirtämisen väliltä löytyi tilastollisesti merkitsevä yhteys, joka oli suuruudeltaan kuitenkin heikko ($r = 0,09, p = 0,003$). Työn henkinen kuormittavuus oli yhteydessä perheen perustamisen lykkäämiseen siten, että ne nuoret, jotka kokivat työnsä henkisesti muita

TAULUKKO 3. LINEAARISEN REGRESSIOANALYYSIN TULOKSET IÄN, SUKUPUOLEN, KOULUTUKSEN, SEN ONKO KOTITALOUDESSA LAPSIA VAI EI, PÄÄASIAALLISEN TOIMINNAN JA TYÖSUHTEEN YHTEYDESTÄ TYÖN HENKISEEN KUORMITTAVUUTEEN

	Työn henkinen kuormittavuus	
	β	r
Ikä (vuosina)	0,04	0,16***
Sukupuoli (0 = nainen, 1 = mies)	-0,15***	-0,14***
Korkeakoulutus (0 = ei korkeakoulussa eikä korkeakoulututkintoa, 1 = korkeakoulussa tai korkeakoulututkinto)	0,17***	0,21***
Kotitaloudessa lapsia vai ei (0 = ei asu lasten kanssa, 1 = asuu lasten kanssa)	0,04	0,06*
Pääasiallinen toiminta (0 = palkkatyössä, 1 = yrittäjä)	0,10**	0,08*
Kokoaikainen/osa-aikainen työsuhde (0 = kokoaikainen, 1 = osa-aikainen)	-0,07	-0,08*
$R^2 = 0,08$		
$F(6, 731) = 10,32***$		
Huom. *p <0,05; **p <0,01; ***p <0,001		

nuoria kuormittavammaksi, olivat valmiimpia lykkäämään perheen perustamista työhön liittyvien syiden takia.

POHDINTA

Olemme tässä artikkelissa luoneet poikkileikkauksen Nuorisobarometriin 2019 vastanneiden nuorten ja nuorten aikuisten työn ja perheen/muun elämän yhteensovittamiseen. Tutkimustehtävänä oli selvittää, millaisia 15–29-vuotiaiden nuorten näkemykset perheen perustamisesta sekä työn ja perheen yhteensopivuudesta ovat ja millaisena työelämässä olevien nuorten työ, työn ja muun elämän välinen raja ja tasapaino näyttäytyvät sekä mitkä tekijät näihin ovat yhteydessä.

Kaiken kaikkiaan näkemykset työn ja perheen yhteensopivuudesta olivat yllättävän myönteisiä viimeaikaisen julkisen keskustelun kielteisyydestä huolimatta. Sekä perhettä että työtä pidettiin tärkeinä elämänalueina (vrt. Aapola-Kari & Wrede-Jäntti 2016). Vain pieni osa piti uran ja lasten yhteensovittamista mahdottomana yhtälönä. Kuitenkin moni oli aikeissa tehdä tai oli tehnyt jo hyvinkin nuorella iällä tietoisia ratkaisuja työn ja perheen yhteensovittamisen eteen tai myönnytyksiä jommankumman elämänalueen vuoksi: suuri osa (73 %) nuorista oli valmis luopumaan työtilaisuudesta perhesyiden vuoksi, mikä kuvastaa osaltaan perheen korkeaa arvostusta vastaajien keskuudessa. Toisaalta perheen perustamista oli valmis lykkäämään työhön liittyvistä syistä yli puolet vastaajista, mikä kuvastaa niitä paineita ja ristiriitoja, joita nuorten siirtymien samanaikaisuus tuottaa (vrt. Rotkirch ym. 2017; Salmela-Aro ym. 2007). Naiset olivat valmiimpia lykkäämään perheen perustamista työhön liittyvien syiden takia, kun taas miehet olivat valmiimpia luopumaan työtilaisuudesta perhesyiden takia.

Tulokset vahvistavat vuoden 2015 Perhebarometrin tuloksia, joiden mukaan nimenomaan naiset perustelevat vanhemmuuden siirtämistä työhön ja uraan liittyvillä tekijöillä (Miettinen 2015, 54–55). Voi olla niin, että

työelämään ja työnsaantiin liittyvä huoli erityisesti nuorilla naisilla (Myllyniemi 2016, 66) pakottaa heitä varmistamaan oman paikkansa tulevaisuuden työmarkkinoilla. Toisaalta tulos voi kieliä nuorten aikuisten pysyvämäästä arvojen muutoksesta, niin että koulutus ja työelämään kiinnittyminen nähdään perheen perustamista ensisijaisempina tulevaisuuden tavoitteina (vrt. Alakärppä ym. 2020; Myllyniemi 2016). Perheen perustamisen siirtäminen voi myös toimia yhtenä rationaalisenä keinona jäsentää ja järjestää muotoutuvan aikuisuuden eri siirtymien samanaikaisuutta ja tähän liittyvää ristiriitaisuutta. Näin työ ja perhe eivät asetu toisilleen vastakkaisiksi, mutta siirtymien järjestystä mietittäessä työmarkkinaseuran saavuttaminen sijoittuu perheen perustamisen edelle. Näyttäisi siltä, että tätä järjestämistyötä tehdään läpi muotoutuvan aikuisuuden harkitsemalla eri ratkaisuvaihtoehtoja. Työn saatavuudella ja työmarkkinoille sijoittumisella on olennainen merkitys sille, millaisiin ratkaisuihin nuoret päätyvät ja missä vaiheessa elämänkulkua vanhemmaksi tulo on mahdollista. Työmarkkinoiden epävarmuus siis näin ollen siirtää vanhemmuutta, mikä puolestaan voi selittää sitä, että lapsia syntyy vähemmän kuin mitä toivottiin tai tahaton lapsettomuus romuttaa unelman lapsiperhe-elämästä.

Tasa-arvoista hoivavastuiden jakamista kannatti valtaosa vastaajista. Naiset kannattivat miehiä enemmän sukupuolten välistä tasa-arvoa perheessä, mikä voi osaltaan kertoa nuorten naisten kasvavasta tietoisuudesta tasa-arvokysymyksissä. Toisaalta tasa-arvon toteutumisen arviointiin voi liittyä tiettyä ihanteellisuutta, koska monet tutkimukset osoittavat edelleen vanhemmuuden sekä työn ja perheen yhteensovittamisen kysymysten jakautuvan perinteisen selkeästi sukupuolen mukaan (Gissler ym. 2009; Kela 2016; Nieminen & Attila 2018, 26; Närvi 2014, 10; Rotkirch ym. 2017; Sevón 2011).

Kiinnostava tulos oli myös, että ammatillisen tutkinnon suorittaneille tai sitä suorittaville ura ja perhe näyttäytyivät muita nuoria

enemmän joko-tai-ratkaisuna, eivätkä he olleet valmiita siirtämään perheen perustamista. Tämän tulkitsimme tarkoittavan, että he valitsisivat mieluummin perheen. Yliopistotutkinnon suorittaneet tai sitä suorittavat eivät sen sijaan kokeneet mahdottomaksi uran ja lasten yhdistämistä, vaan uskoivat voivansa saada molemmat. He olivat kuitenkin muita valmiimpia siirtämään perheen perustamista ja keskittymään ensin työhön. Tulokset vahvistavat tilastotietoja, joiden mukaan vähemmän koulutetut tulevat vanhemmaksi nuorempina kuin korkeammin koulutetut nuoret aikuiset (ks. Tilastokeskus 2019). Toisaalta tulokset voivat kertoa siitä, ettei työn ja perheen yhteensovittaminen ole vähemmän koulutetuille mahdollista, jos näköpiirissä ei ole (kunnan) työtä. Tällöin lastenhankinta voi näyttäytyä hyvänä vaihtoehtona. Aineisto ja tulokset eivät kuitenkaan kerro, missä määrin työn ja perheen yhteensovittamisen haasteet vaikuttavat lastenhankinnasta luopumiseen (vrt. Jalovaara ym. 2018; Miettinen 2015, 28). Aikaisempi tutkimus antaa kuitenkin viitteitä, että korkeammin koulutetut olisivat tulevaisuudessa taloudellisesti ja sosiaalisesti paremmassa asemassa harkitessaan perheen perustamista (Alakärppä ym. 2020; Jalovaara ym. 2018).

Tarkastellessamme työssäkäyvien nuorten kokemuksia työstä sekä työn ja muun elämän yhteensovittamisesta huomasimme, että työssäkäyvistä nuorista suurin osa koki työn ja vapaa-ajan olevan tasapainossa. Enemmistö kertoi pitävänsä työn ja vapaa-ajan välisen rajan selkeänä. Sitä vastoin kaksi viidestä arvioi joutuvansa venyttämään työpäiväänsä ja viidennes työssäkäyvistä nuorista koki työnsä henkisesti kuormittavaksi. Työn henkisestä kuormittavuudesta tiedetään työolotutkimusten perusteella, että se lisääntyi varsinkin 1980-luvulla, mutta kääntyi lievästi laskuun 2000-luvulla (Lehto, Sutela & Pärnänen 2015). Naisista suurempi osa kuin miehistä kokee työnsä henkisesti kuormittavaksi. Tilastokeskuksen työolotutkimuksen mukaan vuonna 2013 kaikista palkansaajista 48 prosenttia piti

työtään henkisesti erittäin tai melko raskaana, naisilla osuus oli 51 prosenttia ja miehillä 45 prosenttia (Sutela & Lehto 2014). Nuorisobarometrin vastaajat olivatkin vähemmän kuormittuneita verrattaessa tuloksia Tilastokeskuksen työolotutkimukseen. Toisaalta Nuorisobarometrin vastaajat ovat vasta työuransa alussa olevia nuoria, jolloin prosenttiosuudet näyttyivät eri valossa ja herättävät miettimään tämän hetken työelämän vaativuutta. Naiset ja korkeammin koulutetut kokivat työnsä henkisesti kuormittavammaksi kuin miehet ja vähemmän koulutetut vastaajat. Työn henkinen kuormittavuus oli myös yhteydessä työn ja vapaa-ajan väliseen rajaan ja tasapainoon. Ne, jotka kokivat työn ja vapaa-ajan välisen rajan epäselvemmäksi ja työn ja vapaa-ajan olevan vähemmän tasapainossa elämässään, kokivat työnsä myös henkisesti kuormittavammaksi. Nämä kokemukset voivat osittain liittyä siihen, että autonomisessa tietotyössä painotetaan yhä enemmän työntekijän joustavuuden merkitystä, mikä hämärtää työn ja perheen/muun elämän välistä rajaa (Niemi ym. 2017). Tavoitteena on, että yksilön tulisi kyetä itse asettamaan rajansa (Kinnunen ym. 2016).

Työn ja muun elämän rajan hallinta oli haasteellisempaa 25–29-vuotiaille kuin 15–19-vuotiaille. Demerouti ja kumppanit (2013) painottavat, että nuorille aikuisille ovat ominaisia korkeat vaatimukset niin työssä kuin usein myös perheessä, vaikka kokemusta ja resursseja on vielä vähän. Tämä voi selittää työn henkisen kuormittavuuden kokemuksia sekä haasteita työn ja perheen/muun elämän yhteensovittamisessa.

Yrittäjät erottuivat palkansaajista työn ja perheen/muun elämän yhteensovittamisen suhteen kiinnostavalla tavalla. Yrittäjillä mahdollisuus yhdistää työ- ja perhe-elämä oli vaikuttanut palkansaajia enemmän uran valintaan, eivätkä he pitäneet uran ja lasten yhdistämistä yhtä mahdottomana kuin palkansaajat. Toisaalta yrittäjillä työ ja vapaa-aika olivat vähemmän tasapainossa kuin palkansaajilla. Tämä selittyy sillä, että yrittäjillä raja työn

ja muun elämän välillä oli epäselvempi, he venyttivät palkansaajia useammin työpäiväänsä ja raportoivat näitä enemmän henkistä kuormittavuutta. Samansuuntaisia tuloksia saivat Pärnänen ja Sutela (2014, 70–71) tutkiessaan itsensätyöllistäjiä Suomessa.

Tuloksia yleistettäessä on huomioitava eräitä aineistoja koskevia rajoituksia. Ensinnäkin työn ja perheen yhteensopivuutta sekä työn ja muun elämän välistä rajaa selvitettiin yksittäisillä väittämillä. Näin monisyisestä ilmiöstä voitiin saada tietoa useasta näkökulmasta, mutta samalla tiedon luotettavuus saattoi kärsiä. Eri ikäiset vastaajat myös saattoivat ymmärtää väittämät eri tavoin osan tarkastellessa työn ja muun elämän vuorovaikutusta vasta vuosien päästä häämöttävänä ja omakohtaisesti vieraina asiana, osan raportoidessa yhteensovittamista jo työssäkäyvän lapsiperheen näkökulmasta.

Kaiken kaikkiaan Nuorisobarometri-aineisto loi moniulotteisen kuvan nuorten näkemyksistä ja kokemuksista työn ja perheen/muun elämän yhteensovittamisesta. Vaikka valtaosan näkemykset työn ja perheen yhteensopivuudesta osana omaa elämäntilannetta olivat optimistisia, havaittavissa oli myös selkeitä eroja nuorten eri osaryhmien välillä sekä myös kitkaa näiden elämäntilanteiden yhteensopivuudessa. Lisäksi henkistä kuormittuneisuutta kokevien sekä työn ja perheen välisistä rajan ja tasapainon ongelmista raportoivien osuutta ei kannata jättää huomioimatta. Tulevissa tutkimuksissa on syytä tarkastella naisten ja miesten, eri ikäisten ja koulutustaustaisten nuorten odotuksia ja kokemuksia nuorten väliset erot huomioiden. Erityisesti eri koulutustaustaisten nuorten aikuisten perheen perustamisen mahdollisuuksia tulisi tarkastella nykyistä eritellymmin. Nuorisobarometrissa ei myöskään ollut kysymyksiä vastaajien ammattiasemasta tai työalasta eikä monista työn piirteistä, jotka vaikuttavat kiinteästi työn ja perheen yhteensovittamiseen ja voivat tuottaa eroja nuorten välille. Näyttää siltä, että työn ja perheen/muun elämän yhteensopivuus eroaa erilaisilla nuorten ryhmillä ja nuorten aseman parantamiseksi

si työelämässä tarvitaan nämä erot huomioivia ratkaisuvaihtoehtoja ja tukitoimia.

LÄHTEET

- Aapola-Kari, Sinikka & Wrede-Jäntti, Matilda (2016) Perinteisiä toiveita, nykyhetken kiinnittyviä pelkoja – Nuoret pohtivat tulevaisuutta. Teoksessa Sami Myllyniemi (toim.) *Katse tulevaisuudessa. Nuorisobarometri 2016*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 111. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö & Valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusseura. https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2017/03/Nuorisobarometri_2016_WEB.pdf
- Adsera, Alicia (2011) Where are the babies? Labor market conditions and fertility in Europe. *European Journal of Population* 27 (1), 1–32.
- Agrillo, Christian & Nelini, Cristian (2008) Childfree by choice: a review. *Journal of Cultural Geography* 25 (3), 347–363.
- Alakärppä, Outi & Sevón, Eija & Rönkä, Anna (2020) Perheen perustamisen odotukset nuorten lapsettomien naisten elämäntilanteesta. *Yhteiskuntapolitiikka* 85 (1), 5–16.
- Arnett, Jeffrey (2004) *Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties*. New York: Oxford University Press.
- Demerouti, Evangelia & Peeters, Maria C. W. & van der Heijden, Beatrice I. J. M. (2012) Work-family interface from a life and career stage perspective: The role of demands and resources. *International Journal of Psychology* 47 (4), 241–258.
- Forsberg, Hannele & Nätkin, Ritva (2016) Families of the future: Stories of Finnish students. *Journal of Comparative Family Studies* 47 (1), 27–43.
- Gissler, Mika & Klemetti, Reija & Lammi-Taskula, Johanna & Miettinen, Anneli (2009) Lastenhankinnan lykkäminen. Teoksessa Johanna Lammi-Taskula & Sakari, Karvo-

- nen & Salme Ahlström (toim.) *Lapsiperheiden hyvinvointi 2009*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 70–76.
- Jalovaara, Marika & Neyer, Gerda & Anderson, Gunnar & Dahlberg, Johan & Domermuth, Lars & Fallesen, Peter & Lappegård, Trude (2018) Education, gender, and cohort fertility in the Nordic countries. *European Journal of Population*, published online 19.6.2018. <https://doi.org/10.1007/s10680-018-9492-2> (Viitattu 6.9.2019.)
- Kaufman, Gayle & Bernhardt, Eva (2012) His and her job: What matters most for fertility plans and actual childbearing? *Family Relations: Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies* 61 (4), 686–697.
- Kela (2016) *Perhevapaat jakautuvat epätasaisesti*. <https://www.kela.fi/perhevapaat-tietopaketti> (Viitattu 6.9.2019.)
- Ketokivi, Kaisa (2004) Pidentynyt nuoruus ja perheen perustaminen: individualistisen elämänorientaation jäljillä. *Sociologia* 41 (2), 94–107.
- Kinnunen, Ulla & Rantanen, Johanna & Mauno, Saija & Peeters, Maria C. W. (2014) Work-family interaction. Teoksessa Maria C. W. Peeters & Jan de Jonge & Toon W. Taris (toim.) *An introduction to contemporary work psychology*. Hoboken: Wiley. 267–289.
- Kinnunen, Ulla & Rantanen, Johanna & de Bloom Jessica & Mauno, Saija & Feldt, Taru & Korpela, Kalevi (2016) Työn ominaisuuksien merkitys työn ja yksityiselämän välisen rajan hallinnassa. *Työelämän tutkimus – Arbetslivsforskning* 14 (3), 243–256.
- Kossek, Ellen & Ruderman, Marian & Braddy, Phillip & Hannum, Kelly (2012). Work-nonwork boundary management profiles: A person-centered approach. *Journal of Vocational Behavior*, 81, 112–128.
- Lehto, Anna-Maija & Sutela, Hanna & Pärnänen, Anna (2015) *Työn henkinen ja ruumiillinen rasittavuus*. STM:n tilaama selvitys Tilastokeskukselta. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Miettinen, Anneli (2015) Miksi syntyvyys laskee? *Suomalaisten lastensaantiin liittyviä toiveita ja odotuksia*. Perhebarometri 2015. Helsinki: Väestöliitto.
- Miettinen, Anneli & Rotkirch, Anna (2008) *Milloin on lapsen aika? Lastenbankinnan toiveet ja esteet*. Perhebarometri 2008. Helsinki: Väestöliitto.
- Mills, Melinda & Blossfeld, Hans-Peter (2013) The second demographic transition meets globalization: a comprehensive theory to understand changes in family formation in an era of rising uncertainty. Teoksessa Ann Evans & Janeen Baxter (toim.) *Negotiating the life course: stability and change in life pathways. Life course research and social policies* 1. Dordrecht: Springer. 9–33.
- Myllyniemi, Sami (toim.) (2016) *Katse tulevaisuudessa. Nuorisobarometri 2016*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 111. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö & Valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusseura. https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2017/03/Nuorisobarometri_2016_WEB.pdf
- Nieminen, Markku & Attila, Henna (2018) Sukupuolten tasa-arvoa koskevat asenteet. Teoksessa Henna Attila & Marjut Pietiläinen & Miina Keski-Petäjä & Päivi Hokka & Markku Nieminen (toim.) *Tasa-arvobarometri 2017*. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 8/2018. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. 19–31.
- Niemistö, Charlotta & Karjalainen, Mira & Hearn, Jeff (2017) ”Pakko painaa pitkää päivää”: työn ja muun elämän väliset hämärtyvät rajat tietotyössä. Teoksessa Mika Helander & Ilkka Levä & Sanna Saksela-Bergholm (toim.) *Työaikakirja*. Helsinki: Into. 147–170.
- Närvi, Johanna (2014) *Määräaikainen työ, vakituinen vanhemmuus. Sukupuolistuneet työurat, perbeellistymisen ja vanhempien hoivaratkaisut*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tutkimus 122. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Pekkola, Juhani & Lehtonen, Olli (2016) Valmistautuminen työelämään siirtää lasten hankintaa opiskeluun, talouteen ja asumi-

- seen liittyvien haasteiden kautta. *Työelämän tutkimus – Arbetslinforskning* 14 (3), 328–345.
- Puroila, Anna-Maija & Kinnunen, Susanna (2017) *Selvitys varhaiskasvatuksen lainsäädännön muutosten vaikutuksista*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 78/2017. http://tietokaytoon.fi/documents/10616/3866814/78_Loppuraportti+Vakavai+051217.docx.pdf/e1b46018-e928-476d-8569-f89bba427cbd?version=1.0 (Viitattu 10.9.2019.)
- Pärnänen, Anna & Sutela, Hanna (2014) *Itsenäyttyöylyt Suomessa 2013*. Helsinki: Tilastokeskus.
- Rotkirch, Anna & Tammissalo, Kristiina & Miettinen, Anneli & Berg, Venla (2017) *Miksi vanhemmuutta lykätään? Nuorten aikuisten näkemyksiä lastensaannista*. Perhebarometri 2017. Helsinki: Väestöliitto.
- Salmela-Aro, Katariina & Aunola, Kaisa & Nurmi, Jari-Erik (2007) Personal goals during emerging adulthood: a 10-year follow-up. *Journal of Adolescent Research* 22 (6), 690–715.
- Sevón, Eija (2011) "My life has changed, but his life hasn't": Making sense of the gendering of parenthood during the transition to motherhood. *Feminism & Psychology* 22 (1), 60–80.
- Sobotka, Tomáš (2017) Post-transitional fertility: the role of childbearing postponement in fueling the shift to low and unstable fertility levels. *Journal of Biosocial Science*, 49 (S1), 20–45.
- Southerton, Dale (2011) Are we running out of time? Teoksessa Vanessa May (toim.) *The sociology of personal life*. Basingstock: Macmillian Palgrave. 121–133.
- Sutela, Hanna (2013) *Määräaikainen työ ja perheellistyminen Suomessa 1984–2008*. Tutkimuksia 259. Helsinki: Tilastokeskus.
- Sutela, Hanna & Lehto, Anna-Maija (2014) *Työolojen muutokset 1977–2013*. Helsinki: Tilastokeskus.
- Tammelin, Mia & Malinen, Kaisa & Rönkä, Anna & Verhoef, Melissa (2017) Work schedules and work–family conflict among dual earners in Finland, the Netherlands, and the United Kingdom. *Journal of Family Issues*, 38 (1), 3–24.
- Tilastokeskus (2019) *Syntyvyyden jyrkkä aleneminen jatkuu*. http://www.stat.fi/til/synt/2018/synt_2018_2019-04-26_tie_001_fi.html (Viitattu 3.9.2019.)

LIITETAULUKKO 1. KOULUTUSTASOJEN VÄLISET EROT NÄKEMYKSISSÄ TYÖN JA PERHEEN/MUUN ELÄMÄN YHTEENSOVITTAMISESTA

	(1) Ei tutkintoa, ei opiskele	(2) Ammatillinen tutkinto/ suorittamassa	(3) Ylioppilas tutkinto/ suorittamassa	(4) AMK/ suorittamassa	(5) Yliopisto tutkinto/ suorittamassa					
	Järjestysten keskiarvo	Järjestysten keskiarvo	Järjestysten keskiarvo	Järjestysten keskiarvo	Järjestysten keskiarvo	X ²	df	n	p	Pari- vertailut ^a
Mahdollisuus yhdistää työ- ja perhe-elämä vaikuttaa/ on vaikuttanut ammatin toimialan tai uranvalintaan	977,12	898,57	951,10	836,71	951,74	13,76	4	1825	0,008	4 < 3, 5
Uran ja lasten yhdistäminen on mahdoton yhtälö	956,77	986,03	851,13	863,76	836,41	33,16	4	1791	< 0,001	2 > 3, 4, 5
Olen valmis luopumaan työtilaisuudesta perhesyiden vuoksi	970,03	938,74	858,01	923,26	879,59	9,23	4	1806	0,056	
Olisin valmis lykkäämään perheen perustamista työhön liittyvien syiden takia	753,25	804,34	968,69	892,83	977,00	42,78	4	1797	< 0,001	2 < 3, 5
Sekä miesten ja naisten tu- lee kantaa yhtä paljon vastuuta kodista ja perheestä	956,00	931,83	923,19	871,35	910,31	5,14	4	1827	0,273	

Sekä miesten että naisten tulee osallistua yhtäläisesti perheen toimeentulon hankkimiseen	981,86	953,31	927,80	872,44	865,90	12,25	4	1826	0,016	5 < 2
Työn ja vapaa-ajan välinen raja	559,92	541,41	567,25	535,57	447,08	22,38	4	1052	< 0,001	5 < 2, 3, 4
Työn ja vapaa-ajan välinen tasapaino	577,91	528,93	586,72	523,52	455,20	23,83	4	1050	< 0,001	5 < 2, 3
Työpäivän venyttäminen	704,83	527,28	429,83	568,01	558,31	37,57	4	1049	< 0,001	3 < 1, 2, 4, 5

^a Bonferroni

LIITETAULUKKO 2. PÄÄASIALLISEN TOIMINNAN VÄLISET EROT NÄKEMYKSISSÄ TYÖN JA PERHEEN/
MUUN ELÄMÄN YHTEENSOVITTAMISESTA

	(1) Koululainen /opiskelija	(2) Palkkatyössä	(3) Yrittäjä	(4) Työtön	(5) Vanhempain- vapaalla	(6) Työpajassa, ammatti- startissa tai työkokeilussa						
	Järjestysten keskiarvo	Järjestysten keskiarvo	Järjestysten keskiarvo	Järjestysten keskiarvo	Järjestysten keskiarvo	Järjestysten keskiarvo	X ²	df	n	p	Pari- vertailut ^a	
Mahdollisuus yhdistää työ- ja perhe- elämä vaikuttaa/on vaikuttanut ammatin, toimialan tai uran valintaan	972,79	855,25	1173,17	914,19	1033,29	1072,42	37,60	5	1860	< 0,001	1 > 2, 3 > 1, 2, 4	
Uran ja lasten yhdistäminen on mahdoton yhtälö	896,49	938,85	736,15	993,12	918,48	1295,08	18,10	5	1830	0,003	3 < 2, 4	
Olen valmis luopumaan työtilaisuus- desta perhe- syiden vuoksi	912,23	917,31	1010,98	907,47	1197,89	905,50	11,08	5	1842	0,050	1 < 5	
Olisin valmis lykkäämään perheen perustamista työhön liittyvien syiden takia	950,78	882,54	891,34	958,36	759,46	986,67	11,10	5	1838	0,049		
Työn ja vapaa-ajan välinen raja	563,88	539,89	249,25	662,29	707,50		67,29	4	1057	< 0,001	3 < 1, 2, 4	

Työn ja vapaa-ajan välinen tasapaino	575,24	524,85	356,52	829,50	475,00	37,11	4	1055	< 0,001	3 < 1, 2, 4
Työpäivän venyttäminen	424,86	544,02	765,95	178,50	441,33	83,93	4	1055	< 0,001	1,4 < 2, 3 2 < 3

^a Bonferroni

LIITETAULUKKO 3. IKÄRYHMIEN VÄLISET EROT NÄKEMYKSISSÄ TYÖN JA PERHEEN/MUUN ELÄMÄN YHTEENSOVITTAMISESTA

	(1) 15–19-vuotiaat	(2) 20–24-vuotiaat	(3) 25–29-vuotiaat					
	Järjestysten keskiarvo	Järjestysten keskiarvo	Järjestysten keskiarvo	X ²	df	n	p	Pari-vertailut ^a
Mahdollisuus yhdistää työ- ja perhe-elämä vaikuttaa/on vaikuttanut ammatin, toimialan tai uran valintaan	1045,97	961,38	903,00	22,68	2	1928	< 0,001	1 > 2, 3
Uran ja lasten yhdistäminen on mahdoton yhtälö	943,13	948,50	951,4	0,09	2	1895	0,957	
Olen valmis luopumaan työttömyydestä perhesyiden vuoksi	950,27	933,25	979,55	2,78	2	1910	0,249	

Olisin valmis lykkäämään perheen perustamista työhön liittyvien syiden takia	947,56	977,17	934,41	2,28	2	1904	0,319	
Sekä miesten ja naisten tulee kantaa yhtä paljon vastuuta kodista ja perheestä	988,68	951,44	964,65	2,14	2	1934	0,343	
Sekä miesten että naisten tulee osallistua yhtäläisesti perheen toimeentulon hankkimiseen	1020,39	953,53	937,45	9,78	2	1934	0,008	1 > 3
Työn ja vapaa-ajan välinen raja	581,55	545,77	514,25	7,62	2	1070	0,022	1 > 3
Työn ja vapaa-ajan välinen tasapaino	638,80	532,98	502,26	29,25	2	1068	< 0,001	1 > 2, 3
Työpäivän venyttäminen	403,29	503,07	595,81	61,05	2	1067	< 0,001 2 < 3	1 < 2, 3

^a Bonferroni